

nasza

solidarność

Jastrzębie

biuletyn informacyjny • redaguje
Międzyzakładowa Komisja Robotnicza
Komitet Założycielski Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego

Wojewódzki Związek Zawodowy
"SOLIDARNOŚĆ"
KOMISJA ZAKŁADO
Oddz. Banku Handl. w Warszawie S
40-950 Katowice, ul. Piotra Skar
Nr ewid. 431
Tel. 598-

Nr 11 24.11.1980 r.

Pisaliśmy w numerze 7 z 11.11.1980 r. o zarejestrowaniu "Solidarności" przez Sąd Najwyższy.
Ze względu na to, że decyzja ma charakter historyczny w życiu społecznym Polski, zamieszczamy poniżej pełny tekst "Postanowienia" Sądu Najwyższego.

Sygn.akt I PR 82/80

POSTANOWIENIE

Dnia 10 listopada 1980 r.

Sąd Najwyższy - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych - w składzie następującym:

Przewodniczący Sędzia S.N. - Witold Formański /sprawozdawca/
Sędziowie S.N. - Stanisław Rejman
- Tadeusz Szymanek

Protokółant: kier.sekr. Maria Dobrzeńicka

przy udziale Prokuratora Prokuratury Generalnej PRL Tadeusza Potapowicza

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 1980 r.
na posiedzeniu jawnym sprawy
z wniosku Komitetu Założycielskiego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego "SOLIDARNOŚĆ" z siedzibą w Gdańsku, reprezentowanego przez organ uprawniony w skład którego wchodzi:

1/ Lech WAŁĘSA, 2/ Kazimierz ŚWITOŃ, 3/Jakub FORYSTEK, 4/Lech DYMARSKI, 5/ Waldemar KEMPA, 6/ Mirosław DOMIŃCZYK, 7/ Waldemar SOBORAK, 8/ Stanisław WĄDOŁOWSKI, 9/ Antoni KOPACZEWSKI, 10/ Michał PIETKIEWICZ, 11/ Roman Kirsztajn, 12/ Tadeusz KRAŚNIK, 13/ Andrzej SŁOWIK, 14/ Patrycjusz KOSMOWSKI, 15/Zbigniew BUJAK, 16/ Ryszard DRNOCH, 17/ Wojciech WIŚCICKI, 18/Stanisław ZAWADA, 19/ Adam NIEZGODA, 20/ Jerzy SZULC, 21/ Roman NIEGORZ, 22/Zbigniew PRZODZIAŁ, 23/ Czesław DOBROPOLSKI, 24/ Roman KURNATOWSKI, 25/Ireneusz PREDKI, 26/ Ryszard KUŚ, 27/Krzysztof GOTOWSKI, 28/Janusz ŚWIECA, 29/ Henryk GERBATOWSKI, 30/Czesław NIEZGODA, 31/ Stanisław KRUPKA, 32/ Jerzy WEGŁORZ, 33/ Józef BEK, 34/Edward STRZYŻEWSKI, 35/Ryszard SAWICKI, 36/ Ryszard KALINOWSKI, 37/Andrzej GWIAZDA, 38/Elżbieta POTRYKUS, 39/ Tomasz CZARNIK, 40/Jarosław SIENKIEWICZ, 41/Bogdan LIS, 42/Stanisław DAMEL, 43/Marian Jurczyk, 44/Kazimierz SKORUPSKI, 45/ Bernard BUŃNICKI

o zarejestrowanie związku zawodowego na skutek rewizji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z dnia 24 października 1980 r. sygn.akt I.Ne-rz-15/80

postanawie

zmienić i kaszerze postanowienie i dokonac rejestracji Niezaleznego Samorzednego Związku Zawodowego "SOLIDARNOSC" z siedziba w Gdańsku, zrzeszajacego pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o prace /takze spoldzielczej umowy o prace, a w rolniczych spoldzielniach produkcyjnych zatrudnionych na podstawie czlonkowstwa/, wyboru, powolania, mianowania, jak rowniez uczniow przyzakladowych szkół zawodowych ewidencujacych prace na rzecz zakladu pracy lub popierajacych nauke zawodu, osoby wykonujace prace na podstawie umowy agencyjnej oraz emerytow i rencistow, obejmujacego terytorialnym zakresem dzialalnosc obszar Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, reprezentowanego przez organ uprawniony, w sklad ktorego wchodzi osoby wymienione we wstepnej czesci postanowienia, dzialajacego na podstawie statutu z dnia 22 wrzesnia 1980 r. /k.6-13 akt sprawy niniejszej/ w brzmieniu uwzgledniajacych zmiany dokonane przez wnioskodawce na rozprawie przed Sadem Wojewodzkiem w Warszawie w dniu 24 pazdziernika 1980 r. oraz zmianę wprowadzoną przez wnioskodawce w dniu 9 listopada 1980 r. na posiedzeniu Komitetu Zalozycielskiego NSZZ "Solidarnosc" do § 1 statutu przez dodanie w zdaniu drugim § 1 po wyrazach "z Komisja Rzadowa w Gdańsku" zwrotu "/patrz załącznik/"; o d r z u c a rewizje Jakuba Forystek.

Uzasadnienie

Komitet zalozycielski Niezaleznego Samorzednego Związku Zawodowego "Solidarnosc", dzialajac przez organ uprawniony do reprezentowania zwiazku, zglosil w dniu 24 wrzesnia 1980 r. do Sadu Wojewodzkiego w Warszawie wniosek o dokonanie rejestracji zwiazku, powolujac sie na § 2 uchwały Rady Państwa z dnia 13 wrzesnia 1980 r. w sprawie rejestracji nowo powstajacych zwiazków zawodowych /M.P.nr 22 z 1980r., poz. 104/. Wniosek zawieral dane wymagane § 3 wspomnianej uchwały, a wiec nazwe zwiazku zawodowego, jego siedzibe, podmiotowy i terytorialny zakres jego dzialalnosci, a takze imiona i nazwiska oraz miejsce zamieszkania osob wchodzacych w sklad organu uprawnionego do reprezentowania zwiazku zawodowego. Ponadto do wniosku dołączono uchwałę Komitetu zalozycielskiego o powolaniu nowego zwiazku oraz organu uprawnionego do jego reprezentowania, liste czlonków Komitetu zalozycielskiego i statut w dwóch egzemplarzach.

Sad Wojewodzki dzialajac na podstawie art.514 § 1 k.p.c. przed rozstrzygnięciem sprawy przekazal wnioskodawcy do wiadomosci szereg uwag do przedlozonego statutu /k.20-23/ w celu umozliwienia zajęcia stanowiska. Wnioskodawca ustosunkowal sie na pismo do tych uwag w załączniku do pisma procesowego z dnia 6 pazdziernika 1980 r. /k.36-42/. Na rozprawie przed Sadem Wojewodzkiem w dniu 24 pazdziernika 1980r. wnioskodawca dokonol nastepujacych zmian w statucie:

- w § 1 w miejsce skreślonego wyrazu "punkcie" wprowadzono wyrazy "w czesci 1 pkt 1-7",
- w § 5 po wyrazach "rolniczych spoldzielniach produkcyjnych" dodano wyraz "zatrudnionych", a po wyrazach "ucznioów przyzakladowych szkół zawodowych" dodano wyrazy "ewidencujacych prace na rzecz zakladu pracy",
- w § 11 skreślono wyrazy "z zastrzeżeniem wynikajacym z § 9 pkt 6",

- w § 14 po wyrazach "/miedzyszakładowej lub wydzielowej/" w miejsce przecinka wstawiono średnik, po którym dopisano zdanie: "Od uchwały odmawiającej przyjęcia do związku służy zainteresowanemu prawo odwołania do walnego zebrania organizacji zakładowej".
- w § 24 pkt.3 w miejsce cyfry "29" którą skreślono, wprowadzono cyfrę "33" i w ten sposób zwrot w nawiasie brzmi "/§ 33 ust.2/".
- w tytule rozdział VIII, następującego po § 36, skreślono wyrazy "Osobowość Prawna".
- skreślono całą treść § 37, co spowodowało zmianę kolejnej numeracji następujących paragrafów w ten sposób, że dotychczasowe paragrafy od 38 do 44 stały się paragrafami od 37 do 43.

Pełnomocnicy wnioskodawcy złożyli na rozprawie wyjaśnienia uzasadniające dokonane w statucie zmiany, nie wyrażając jednocześnie zgody na propozycję wprowadzenia dalszych zmian do statutu. Złożył również oświadczenie w tym przedmiocie przewodniczący Komisji Porozumiewawczej.

Sąd Wojewódzki po rozpoznaniu w dniu 24 października 1980 r. przedmiotowego wniosku ogłosił postanowienie następującej treści:

I. Dokonać rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego "SOLIDARNOSĆ", mającego siedzibę w Gdańsku, działającego na podstawie statutu złożonego w dniu 24 września 1980 r., zrzeszającego pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę /także spółdzielczej umowy o pracę, a w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych zatrudnionych na podstawie członkostwa/, wyboru, powołania, mianowania, jak również uczniów przyzakładowych szkół zawodowych świadczących pracę na rzecz zakładu pracy lub pobierających naukę zawodu, osoby wykonujące pracę naładowczą oraz osoby wykonujące pracę naładowczą oraz osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej oraz emerytów i rencistów, obejmującego terytorialnym zakresem działalność obszar Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, reprezentowanego przez organ uprawniony w skład którego wchodzi:

Lech Wałęsa, Kazimierz Switon, Jakub Forystak, Lech Dymarski, Waldemar Kempa, Mirosław Domińczyk, Waldemar Soborak, Stanisław Wadołowski, Antoni Kopaczewski, Michał Pietkiewicz, Roman Kireztejn, Tadeusz Kraśnik, Andrzej Słowik, Patrycjusz Kosmowski, Zbigniew Bujak, Ryszard Ornoch, Wojciech Wiśniewski, Stanisław Zawada, Adam Niezgoda, Jerzy Szulc, Roman Niegorski, Zbigniew Przydział, Czesław Dobropolski, Roman Kurnatowski, Ireneusz Prędko, Ryszard Kuś, Krzysztof Gotowski, Janusz Świeca, Henryk Gerbatowski, Czesław Niezgoda, Stanisław Krupka, Jerzy Węglarz, Józef Bek, Edward Strzyżewski, Ryszard Sawicki, Ryszard Kalinowski, Andrzej Gwiazda, Elżbieta Potrykus, Tomasz Czarnik

z tym, że:

- 2/ a/ - uzupełnia treść § 1 Statutu w ten sposób, że po słowie "kulturalnych" dodaje słowa "Związek nie zamierza pełnić roli partii politycznej, stoi na gruncie zasady społecznej własności środków produkcji stanowiącej podstawę istniejącego w Polsce ustroju socjalistycznego, uznaje iż PZPR sprawuje kierowniczą rolę w państwie, nie podważa ustalonego systemu stosunków międzynarodowych, dąży do zapewnienia ludziom pracy odpowiednich środków kontroli, wyrażania opinii i obrony swych interesów"

b/ - określa w Statucie przepisy § 32 i § 33 i w tym miejsce wprowadza przepisy w brzmieniu:

"§ 32 - Jeżeli związek w obronie żywotnych interesów pracowników wyczerpie wszystkie inne dostępne środki, może podjąć decyzję o strajku.

§ 33 - Organizowanie strajku nie może być sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa".

Wydając tej treści orzeczenie Sąd Wojewódzki, jak stwierdza w uzasadnieniu, miał na względzie, że nałożony na Sąd obowiązek kontroli, czy uchwalony statut nie jest sprzeczny z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innymi przepisami prawa... nie może ograniczać się wyłącznie do badania formalnych przesłanek rejestracji, ale musi wkraczać w treść statutu jako podstawy określającej charakter powstającego związku. Następnie Sąd Wojewódzki po zacytowaniu niektórych fragmentów przepisów art. 84 ust. 2 i 3 Konstytucji PRL, według których m.in. związki zawodowe skupiają obywateli dla czynnego udziału w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym, a tworzenie zrzeszeń i udział w zrzeszeniach, których celem lub działalność godzą w ustrój polityczny i społeczny albo w porządek prawny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jest zakazane, a także przepisu art. 19 § 2 Kodeksu pracy stanowiącego m.in. że związki zawodowe współuczestniczą w kształtowaniu i realizacji zadań w dziedzinie społeczno-gospodarczego rozwoju kraju, poprawy warunków pracy i poziomu życia załóg pracowników oraz oddziaływania na stan świadomości społecznej i socjalistycznych stosunków międzyludzkich, wyraża pogląd, że uprawnienia te nakładają jednocześnie na związki zawodowe obowiązek jednoznaczny i wyraźny określania w statucie stosunku związku do ustroju politycznego i społecznego. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego zasady interpretacyjne przytoczonych przepisów art. 84 Konstytucji PRL i art. 19 Kodeksu pracy, w odniesieniu do nowo powstających związków zawodowych, zawarte są w Protokole Porozumienia podpisanego przez Komisję Rządową i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w dniu 31.08.1980 r. w Gdańsku.

Dotychczas obowiązująca ustawa z 1.07.1949 r. o związkach zawodowych i wydane na jej podstawie przepisy związkowe przewidują istnienie związków zawodowych branżowych zrzeszających pracowników zakładów pracy zatrudnionych w jednym resorcie oraz jedno zrzeszenie związków zawodowych w skali ogólnopolskiej. Powstanie nowych, niezależnych i samorządnych związków zawodowych poza zrzeszeniem stało się możliwe w oparciu o wyżej wymienione Porozumienie. W tych warunkach, zdaniem Sądu Wojewódzkiego, do czasu wydania nowej ustawy o związkach zawodowych nie jest możliwe pominięcie w statucie poszczególnych reguł Porozumienia, spełniającego rolę prawotwórczej interpretacji dotychczasowych przepisów. Te właśnie reguły Porozumienia stworzyły podstawę i możliwość działania tych związków. Nowa ustawa o związkach zawodowych umożliwi dokonanie ewentualnych zmian w statutach dostosowując je do wymagań ustrojowych nowego ruchu związkowego. Obecnie zatem uznając, że uchybienia statutu nie dają się pogodzić z Konstytucją PRL oraz interpretowanymi przez Porozumienie obowiązującymi przepisami prawa i dotycząc tylko sfery prawnej, Sąd Wojewódzki doszedł do wniosku, że zmiana przepisów §§ 32 i 33 statutu znajduje uzasadnienie w części II Porozumienia

Gdańskiego. Sąd uznał za konieczne przeciwdziałanie powołaniu do życia - poprzez przepisy statutu - norm, których ustanowienie jest zastrzeżone wyłącznie dla ustawy.

Na tej samej zasadzie Sąd Wojewódzki powtórzył w statucie sformułowania pkt 2 części I Porozumienia zawierającego określenia celów i podstaw działania związku. Wszystkie sformułowania funkcji i celów związku w zakresie obrony interesów pracowniczych, realizacji potrzeb materialnych, społecznych i kulturalnych pracowników znalazły swój wyraz w Statucie /§ 1 statutu/.

Z punktu 2 części I Porozumienia Gdańskiego brakowało zatem w statucie sformułowań dotyczących określenia się związku jako organizacji uznającej podstawy ustrojowe państwa.

Następnie rozważając zagadnienie, czy obowiązujące przepisy prawa dają sądowi orzekającemu podstawę do tego rodzaju ingerencji w statut, jaka została dokonana, Sąd Wojewódzki stwierdzając, że żaden przepis uchwały Rady Państwa ani kodeksu postępowania cywilnego nie zawierają co do tego wyraźnej dyspozycji, oparł się bezpośrednio na zasadzie interpretacyjnej: jeżeli można więcej, to można i mniej. Ponieważ Sąd w świetle przepisów uchwały może odmówić rejestracji związku, to także może jej dokonać z niezbędnymi zmianami. Tym więcej, że zmiany te nie wychodzą w najmniejszym stopniu poza treść tej części Porozumienia z Gdańska, na którą wnioskodawca powołuje się w § 1 statutu. Dokonana korekta statutu w przekonaniu Sądu Wojewódzkiego nie jest ingerencją ani w cel, ani w działalność związku, a jedynie konsekwencją uwzględnienia obowiązującego w PRL stanu prawnego oraz zastosowania prawotwórczej interpretacji tego prawa przez Porozumienie.

Od powyższego postanowienia zostały wniesione dwa środki odwoławcze: jeden Komitetu założycielskiego NSZZ "Solidarność", nazwany odwołaniem, oparty na zarzucie naruszenia art. 1 pkt 1 i art. 2 ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. o związkach zawodowych oraz § 4 uchwały Rady Państwa z dnia 13.09.1980 r. w związku z art. 3 Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 19.06.1948 r. przez dokonanie niedopuszczalnej zmiany statutu związku zawodowego i przyjęcie tak zmienionego statutu za podstawę rejestracji, zawierający wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienia przez zarejestrowanie nowego związku zgodnie z wnioskiem Komitetu założycielskiego oraz drugi środek, nazwany rewizją, wniesiony przez Jakuba Forystek, oparty na zarzucie naruszenia § 4 uchwały Rady Państwa z dnia 13.09.1980 r. i zawierający wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienia przez usunięcie zmian w statucie dokonanych przez Sąd pierwszej instancji.

Na samym początku rozprawy przed Sądem Najwyższym w dniu 10 listopada 1980 r. pełnomocnik wnioskodawcy zgłosił wniosek o przyjęcie do protokołu dokonanej w dniu 9 listopada 1980 r. na posiedzeniu Komitetu założycielskiego NSZZ "Solidarność" zmiany statutu w ten sposób, że w § 1 w zdaniu drugim po wyrazach "z Komisją Rządową w Gdańsku" dodano wyrazy "/patrz załącznik/" i złożył 5-stronicowy załącznik /k.10-14/, podpisany przez pełnomocników wnioskodawcy, zawierający treść niektórych postanowień Konwencji nr 87 i Nr 93 Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz części pierwszej pkt 1-7 Porozumienia Gdańskiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizję wnioskodawcy, tj. Komitetu założycielskiego NSZZ "Solidarność" jako uzasadnioną podlegała uwzględnieniu.

Uzasadnienie jednak merytorycznych powodów rozstrzygnięcia musi być poprzedzone rozważaniami w przedmiocie szeregu zagadnień proceduralnych, jakie wykonały się w sprawie. Pierwsze dotyczy problemu, czy przysługuje wnioskodawcy środek odwoławczy od postanowienia Sądu Wojewódzkiego o treści nadanej mu przez Sąd Wojewódzki w Warszawie. Z § 6 cyt. uchwały Rady Państwa wynika, że odwołanie do Sądu Najwyższego służy od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, odmawiającego dokonanie rejestracji związku zawodowego. Tym czasem według dosłownego brzmienia sentencji zaskarżonego orzeczenia Sąd Wojewódzki postanowił dokonać rejestracji NSZZ "Solidarność", wprowadzając do przedłożonego statutu zmiany w postaci "uzupełnienia" treści § 1 statutu, skreślenia §§ 32 i 33 i wprowadzenia w ich miejsce dwóch paragrafów o odmiennym od dotychczasowego brzmieniu. Sąd Wojewódzki zatem wprowadził pewne zmiany do statutu wbrew woli wnioskodawcy. § 6 uchwały Rady Państwa można rozumieć tylko w ten sposób, że nie służy środek odwoławczy od postanowienia, którym Sąd Wojewódzki dokonał rejestracji, to znaczy uwzględnił w całości wniosek o dokonanie rejestracji. W myśl § 3 ust. 2 uchwały statutu, jak również uchwała komitetu założycielskiego o powołaniu związku zawodowego oraz organu uprawnionego do jego reprezentowania, a także lista członków komitetu założycielskiego stanowią obligatoryjne załączniki do wniosku i już z tej przyczyny muszą być przez Sąd rejestrujący, który dokonuje rejestracji określonego związku zawodowego, przyjęte w takim brzmieniu, jaki nadał im wnioskodawca. Dokonanie przez Sąd Wojewódzki rejestracji związku zawodowego na podstawie statutu, do którego Sąd wprowadził wbrew woli wnioskodawcy skreślenia, uzupełnienia lub inne zmiany, zawiera w sobie implícite odmowę dokonania rejestracji związku zawodowego zgodnie z wnioskiem. Ocena taka prowadzi do wniosku, że w rozpoznawanym przypadku przysługuje środek odwoławczy. Wedlewi dokonanie rejestracji, stanowiące - jak wynika z powyższych wywodów - w istocie odmowę jej dokonania, prowadzi w konsekwencji do uznania, że objęte jest zaskarżeniem, w razie wniesienia środka odwoławczego, całe postanowienie w przedmiocie rejestracji, chociażby skarżący wskazywał jedynie na niektóre części tego postanowienia jako powzięte z naruszeniem prawa.

Wymaga także wyjaśnienia rodzaj środka odwoławczego, jaki przysługuje od odmownego postanowienia Sądu Wojewódzkiego. Wątpliwość ta powstała na tle brzmienia § 6 uchwały Rady Państwa, przewidującego "odwołanie" do Sądu Najwyższego oraz § 7 tejże uchwały, stanowiącego że w postępowaniu w sprawach o dokonanie rejestracji stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Normujący w tym ostatnim postępowaniu sprawę rodzaju środków odwoławczych przepis art. 518 k.p.c. przewiduje, że od postanowień orzekających co do istoty sprawy przysługuje rewizja, na inne zaś postanowienia przysługuje w przypadkach wskazanych w ustawie zażalenie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego od lat utrwalony jest pogląd, że o charakterze czynności procesowej - w razie wątpliwości - decyduje nie nazwa, jaką nadał jej sąd bądź strony czy uczestnicy postępowania, lecz jej istota /np... czy czynność procesowa sądu jest wyrokiem, czy postanowieniem albo czy przysługuje rewizja czy też zażalenie/. Określenie w § 6 uchwały Rady Państwa "odwołanie" jest użyte w znaczeniu techniczno-prawnym na oznaczenie środka odwoławczego, bliższego zaś określenia rodzaju tego środka należy szukać w normującej to zagadnienie ustawie procesowej, czyli w kodeksie postępowania cywilnego. Odmowne postanowienie Sądu Wojewódzkiego w przedmiocie rejestracji stanowi orzeczenie co do istoty sprawy, od którego zatem zgodnie z przepisem art. 518 k.p.c. przysługuje rewizja.

Rewizja Jakuba Forystek podlegała odrzuceniu jako wniesiona przez osobę nieuprawnioną, Komitet założycielski bowiem nie upoważnił go do wniesienia rewizji.

Przechodząc do rozważań natury merytorycznej, skoro przysługuje od zaskarżonego postanowienia rewizja wniesiona przez wnioskodawcę, należy wpierw udzielić odpowiedzi na pytanie, czy Sąd Wojewódzki miał podstawę prawną wprowadzić zmiany do dołączonego do wniosku statutu w postaci skreśleń lub uzupełnień wbrew woli wnioskodawcy. Odpowiedź negatywna na tak postawione pytanie wynika z charakteru związków zawodowych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, z ich samorządności i niezależności, z istoty statutu jako aktu wewnątrz związkowego normującego strukturę organizacyjną, cel i zakres działalności związku zawodowego.

Polska Rzeczpospolita Ludowa zapewnia obywatelom prawo swobodnego zrzeszenia się w związki zawodowe /art.84 Konstytucji PRL/, a ich cel i zadania zostały określone bliżej w kodeksie pracy /art.19/. Wcześniej, bo już w ustawie z dnia 1 lipca 1949 r. o związkach zawodowych /Dz.U.nr 41 z 1949 r. poz.293/ zostało zagwarantowane pracownikom prawo dobrowolnego zrzeszenia się w związki zawodowe, przy czym zniesiono wszelkie przepisy, które ograniczały prawo pracowników do dobrowolnego zrzeszenia się w związki zawodowe i poddawały działalność tychże związków nadzorowi władz administracyjnych. Zniesienie *expressis verbis* przez wymienioną ustawę form nadzoru władz administracyjnych nad działalnością związków zawodowych stanowiło ustawową gwarancję daleko posuniętej niezależności związków zawodowych od aparatu państwowego. Związki zawodowe korzystają więc z całkowitej autonomii, której wyrazem jest nieingerowanie państwa w wewnętrzne sprawy organizacyjne ruchu zawodowego. Między innymi w tym zakresie postanowienia statutów, uchwalone przez właściwe organy i które w świetle obowiązującego prawa nie wymagają zatwierdzenia przez jakikolwiek organ pozazwiązkowy.

O samorządności i niezależności związków zawodowych przesądzają również konwencje międzynarodowe. Wymienić przede wszystkim trzeba Konwencję nr 87 o wolności związkowej i ochronie praw związkowych, 1948 r., ratyfikowaną przez Polskę 14.12.1956 r. /Dz.U. z 1958 r. Nr 29, poz.125/, która postanawia w art.3, że organizacje pracowników i pracodawców mają prawo m.in. opracowywania swych statutów i regulaminów wewnętrznych oraz układania swego programu działania, a władze publiczne powinny powstrzymać się od wszelkiej interwencji, która by ograniczała to prawo lub przeszkadzała w jego wykonywaniu zgodnie z prawem, zaś w art.7 tejże Konwencji - że uzyskanie osobowości prawnej przez wymienione organizacje nie może być uzależnione od warunków takich, które by ograniczały stosowanie postanowień m.in. art.3. Również Konwencja nr 98 o prawie organizowania się i rokowań zbiorowych, 1949 r., ratyfikowana przez Polskę 14.12.1958 r. /Dz.U. z 1958 r. Nr 29, poz.126/, w art.1 głosi, że pracownicy powinni korzystać z należytej ochrony przed wszelkimi aktami dyskryminacji, dążącymi do naruszenia wolności związkowej w dziedzinie pracy.

Wreszcie trzeba mieć na uwadze Porozumienie zawarte przez Komisję Rządową i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w dniu 30 sierpnia 1980r. w Stoczni Gdańskiej, stanowiące akt szczególnej wagi, określający mianem umowy społecznej, w którym uznaje się za celowe powołanie nowych samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej, będą przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL i nie zamierzają pełnić roli partii politycznej,

mają ze strony Rządu zagwarantowane i zapewnione pełne poszanowanie niezależności i samorządności nowych związków zawodowych, zarówno co do ich struktury organizacyjnej, jak i funkcjonowania na wszystkich szczeblach ich działania. Porozumienie to stwierdza także, że stworzenie i działalność niezależnych, samorządnych związków zawodowych odpowiada ratyfikowanemu przez Polskę konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 87 o wolności związkowej i ochronie praw związkowych oraz Nr 98 o prawie organizowania się i rokowań zbiorowych.

Autonomia związków zawodowych nie oznacza jednak, by państwo rezygnowało z jakiegokolwiek kontroli związków zawodowych w ramach przysługującego mu zwierzchnictwa. Zakres wszakże i tryb takiej kontroli musi wynikać z wyraźnych przepisów prawa. Powołać więc można art. 8 Konwencji nr 87, według którego w wykonywaniu uprawnień, które przyznaje im Konwencja, pracownicy, pracodawcy i ich odpowiednie organizacje powinni, podobnie jak inne osoby lub zorganizowane zbiorowości, przestrzegać obowiązujących w kraju przepisów prawnych, a z najnowszego ustawodawstwa ust. 3 i 4 art. 9 ustawy z dnia 1.07.1949 r. o związkach zawodowych, dodane przez ustawę z dnia 8.10.1980 r. o zmianie ustawy o związkach zawodowych /Dz.U. z 1980 r., Nr 22, poz. 83/, według których związek zawodowy podlega rejestracji przez Sąd Wojewódzki w Warszawie, przy czym zasady i tryb dokonywania tej rejestracji określa Rada Państwa. Powoływana już wielokrotnie uchwała Rady Państwa z dnia 13.09.1980 r. w sprawie rejestracji nowo powstających związków zawodowych przewiduje kontrolę przy rozpatrywaniu wniosku o dokonanie rejestracji związku zawodowego oraz później, w toku jego działalności /§§ 4 i 9 uchwały/. Kontrola przy rejestracji ogranicza się do stwierdzenia, czy uchwalony przez Komitet założycielski statut nie jest sprzeczny z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i innymi przepisami prawa. Przy samorządności i niezależności związku zawodowego przewidziane w § 4 uchwały Rady Państwa z dnia 13 września 1980 r. kontrola oznacza, że Sąd Wojewódzki w Warszawie powołany do dokonywania rejestracji nowo powstającego związku zawodowego w razie stwierdzenia, że uchwalony przez komitet założycielski statut jest sprzeczny z Konstytucją PRL lub innymi przepisami prawa, odmówi dokonania jego rejestracji, natomiast nie ma uprawnień do ingerowania w treść statutu i wprowadzenia do niego zmian wbrew woli władz związku zawodowego, wnoszących o zarejestrowanie związku.

Sąd Wojewódzki wychodząc z odmiennych założeń wprowadził pewne zmiany do statutu w formie określeń i uzupełnień wbrew woli wnioskodawcy, czym naruszył wyżej przytoczone zasady stanowiące o niezależności i samorządności związku zawodowego.

Sąd Wojewódzki w toku postępowania wskazał trafnie na konieczność wprowadzenia zmian do szeregu paragrafów statutu po to, by statut przestał być sprzeczny z przepisami prawa. O trafności wskazań dowodzi wprowadzenie przez wnioskodawcę zmian do sześciu paragrafów statutu.

Po uwzględnieniu zmian wprowadzonych przez wnioskodawcę do statutu trzy jeszcze jego paragrafy zdaniem Sądu Wojewódzkiego budziły zastrzeżenie z punktu widzenia zgodności z prawem i z postanowieniami Porozumienia Gdańskiego przez brak w § 1 statutu sformułowań dotyczących określenia się związku jako organizacji uznającej podstawy ustrojowe państwa i przez zamieszczenie w §§ 32 i 33 szcze-

głównych unormowań dotyczących strajku, chociaż jest to w świetle postanowień Porozumienia w części drugiej zastrzeżone dla zajęcej się ukazać ustawy. Z tych przyczyn Sąd Wojewódzki nadał § 1 statutu inną treść, jak również inne brzmienie nadał §§ 32 i 33, skreślając je w brzmieniu, jaki im nadał wnioskodawca.

Skarżący zarzucił, poza niedopuszczalnością dokonywania przez Sąd Wojewódzki zmian w statucie wbrew jego woli, któremu to zarzutowi Sąd Najwyższy nie odmówił słuszności, że zakwestionowane paragrafy w brzmieniu nadanym im przez wnioskodawcę nie wykazują sprzeczności, o której mowa w § 4 uchwały Rady Państwa. Również temu stanowisku skarżącego nie można odmówić słuszności.

W § 1 statutu nowy związek zawodowy deklaruje rozwijanie swej działalności w oparciu o zasady wyrażone w Konstytucji PRL, w ratyfikowanych przez Polskę Rzeczypospolitą Ludową Konwencjach Nr 87 i Nr 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz w części 1 pkt 1 - 7 Porozumienia Gdańskiego. Skarżący trafnie nie upatruje sprzeczności § 1 statutu z zasadami wyrażonymi w powołanych w nim aktach przez to, że nie przytacza dosłownej ich treści w całości lub jednego z postanowień pkt 2 części 1 Porozumienia. O tym, czy jakiś akt jest sprzeczny z zasadami wyrażonymi w innym akcie wyższego rzędu, nie dowodzi brak powtórzenia w nim tych zasad czy niektórych z nich, lecz istnienie w tymże akcie postanowień o treści pozostającej w sprzeczności z wspomnianymi zasadami wyrażonymi w akcie wyższego rzędu lub z niektórymi z nich. Należy przy tym zauważyć, że wnioskodawca w statucie dokonał zmiany § 1 przez powołanie się na zasady zawarte w całej części pierwszej, obejmującej punkty od 1-7. Ponadto przewodniczący Komisji Porozumiewawczej złożył do protokołu rozprawy przed Sądem Wojewódzkim w dniu 24 października 1980 r. oświadczenie, w którym stwierdza m.in., że NSZZ "Solidarność" w pełni akceptuje zasady Konstytucji PRL i Porozumienia Gdańskiego, nie kwestionuje kierowniczej roli Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w państwie, podpisuje się pod wszystkimi punktami Porozumienia, a nie tylko pod niektórymi z nich, wyklucza jednak możliwość wprowadzenia innych sformułowań do statutu ponad te, które zostały zaproponowane przez organ uprawniony. Pełnomocnik wnioskodawcy podał również do protokołu na tejże rozprawie, że Komitet Założycielski NSZZ "Solidarność" stoi na stanowisku pełnego poszanowania obustronnych zobowiązań wynikających ze wszystkich siedmiu punktów części pierwszej Porozumienia z dnia 31 sierpnia 1980 r. zawartego przez Komisję Rządową i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Gdańsku. Dodatkowym dowodem tego jest zmiana statutu dokonana w dniu 9 listopada 1980r.

Ponieważ pełny tekst Porozumienia nie był opublikowany w organie urzędowym przeznaczonym do publikowania aktów prawnych, a był zamieszczony tylko w niektórych piśmach codziennych, w których tekst części pierwszej Porozumienia zawierał nadto błąd zniekształcający jego treść, na rozprawie przed Sądem Najwyższym została ujawniona wspomniana część pierwsza od punktu 1 do punktu 7 według tekstu autentycznego, jak następuje:

1. Działalność Związków Zawodowych w PRL nie spełniła nadziei i oczekiwań pracowników.

Uznaje się za celowe powołanie nowych samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej. Nie kwestionuje się prawa nikogo do pozostania w dotychczasowych związkach, a w przyszłości można możliwość nawiązania współpracy między związkami.

2. Tworząc nowe, niezależne, samorządne związki zawodowe, MKS stwierdza, że będą one przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL. Nowe związki zawodowe będą bronić społecznych i materialnych interesów pracowników i nie zamierzają pełnić roli partii politycznej. Stoją one na gruncie zasady społecznej własności środków produkcji, stanowiącej podstawę istniejącego w Polsce ustroju socjalistycznego. Uznając, iż PZPR sprawuje kierowniczą rolę w państwie, ani nie podważając ustalonego systemu sojuszków międzynarodowych, dążą one do zapewnienia ludziom pracy odpowiednich środków kontroli, wyrażania opinii i obrony swych interesów.

Komisja Rządowa stwierdza, że rząd zagwarantuje i zapewni pełne poszanowanie niezależności i samorządności nowych związków zawodowych, zarówno co do ich struktury organizacyjnej, jak i funkcjonowania na wszystkich szczeblach ich działania. Rząd zapewni nowym związkom zawodowym pełną możliwość wypełniania podstawowych funkcji w zakresie obrony interesów pracowniczych, realizacji potrzeb materialnych, społecznych i kulturalnych pracowników. Jednocześnie gwarantuje, że nowe związki zawodowe nie będą przedmiotem żadnej dyskryminacji.

3. Stworzenie i działalność niezależnych, samorządnych związków zawodowych odpowiada ratyfikowanemu przez Polskę konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 87 o wolności związkowej i ochronie praw związkowych oraz nr 98 o prawie organizowania się i rokowań zbiorowych. Wielkość reprezentacji związkowych i pracowniczych wymagać będzie odpowiednich zmian ustawodawczych. W związku z tym Rząd zobowiązuje się do niejętych ustawodawczych, dotyczących w szczególności ustawy o związkach zawodowych, ustawy o samorządzie robotniczym, kodeksu pracy.

4. Powstałe Komitety Strajkowe mają możliwość przekształcenia się w zakładowe organy reprezentacji pracowniczych, takie jak Komitety Robotnicze, Komitety Pracownicze, Rady Robotnicze, bądź Komitatu Założycielskie nowych, samorządnych związków zawodowych.

Międzyzakładowy Komitet Strajkowy jako Komitet Założycielski tych związków ma swobodę wyboru formy jednego związku lub zrzeszenia wskali Wybrzeża.

Komitatu Założycielskie funkcjonować będą do statutowego wyboru nowych władz.

Rząd zobowiązuje się do stworzenia warunków dokonania rejestracji nowych związków zawodowych poza rejestrem CRZZ.

5. Nowe związki zawodowe winny mieć realną możliwość publicznego opiniowania kluczowych decyzji determinujących warunki życia ludzi pracy: zasad podziału dochodu narodowego na konsumpcję i akumulację, podziału funduszu konsumpcji społecznej na różne cele /zdrowia, oświatę, kulturę/, podstawowych zasad wynagradzania i kierunków polityki płac, a szczególnie zasady automatycznej korektury płac w warunkach inflacji, wieloletnich planów gospodarczych, kierunków inwestycji oraz zmiany cen. Rząd zobowiązuje się zapewnić warunki do pełnienia tych funkcji.

6. Międzyzakładowy Komitet powołuje ośrodek prac społeczno-zawodowych, którego zadaniem ma być obiektywna analiza sytuacji pracowniczey, warunków bytowych ludzi pracy i sposobu reprezentowania interesów pracowniczych. Ośrodek ten będzie dokonywał również ekspertyz w zakresie indeksu płac i cen oraz proponował formy rekompensaty. Ośrodek ten będzie również publikował wyniki swych badań. Ponadto nowe związki będą posiadały swoje wydawnictwa.

7. Rząd zapewni przestrzeganie w Polsce przepisów artykułu 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych z 1949 r., który mówi, że gwarantuje się robotnikom i pracownikom prawo do dobrowolnego zrzeszania się w związki zawodowe. Nowe powstające związki zawodowe nie wejdą w skład zrzeszenia reprezentowanego przez CRZZ. Przyjmuje się, że nowa ustawa utrzyma tę zasadę. Jednocześnie zapewni się udział przedstawicieli MKS lub komitetów założycielskich samorządnych związków zawodowych oraz innych reprezentacji pracowniczych w opracowaniu tejże ustawy".

Zważywszy treść §1 statutu w brzmieniu uwzględniającym zmianę dokonaną przez wnioskodawcę na rozprawie przed Sądem Wojewódzkim w Warszawie w dniu 24 października 1980 r. oraz zmianę wprowadzoną przez wnioskodawcę w dniu 9 listopada 1980 r. na posiedzeniu Komitetu Założycielskiego NSZZ "Solidarność", Sąd Najwyższy nie dopatrzył się sprzeczności postanowienia paragrafu z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, innymi przepisami prawa i postanowieniami Porozumienia Gdańskiego z dnia 30 sierpnia 1980 r.

Pozostała jeszcze do rozważenia treść §§ 32 i 33 statutu, dotyczących prawa do strajku, w brzmieniu nadanym przez wnioskodawcę. Uwzględniając obowiązujący stan prawny i w świetle wyjaśnień wnioskodawcy złożonych na rozprawie przed Sądem Najwyższym nie można również dopatrzyć się sprzeczności z przepisami prawa i postanowieniami powoływanego Porozumienia Gdańskiego.

Materiał normatywny dotyczący prawa do strajku zawarty jest w art. 8 ust. 1 l. d/Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, społecznych i kulturalnych otwartego do podpisu w Nowym Jorku w dniu 19 grudnia 1966 r., ratyfikowanego przez Polskę 3 marca 1977 r. /Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 169/.

W myśl powołanego wyżej art. 8 państwa strony tego Paktu zobowiązują się zapewnić prawo do strajku pod warunkiem, że będzie ono wykonywane zgodnie z ustawodawstwem danego kraju. Ponadto w Porozumieniu Gdańskim z dnia 30 sierpnia 1980 r. ustalono w części drugiej: Prawo do strajku będzie zagwarantowane w przygotowywanej ustawie o związkach zawodowych. Ustawa powinna określić warunki proklamowania i organizowania strajku, metody rozstrzygania spornych spraw i odpowiedzialności za naruszenie prawa. W stosunku do uczestników strajku nie mogą być stosowane artykuły 52, 64 i 65 Kodeksu Pracy. Do czasu zaś uchwalenia ustawy Rząd gwarantuje strajkującym i osobom wspomagającym bezpieczeństwo osobiste i utrzymanie dotychczasowych warunków pracy.

Jak już wyżej zaznaczono Porozumienie stanowi akt szczególnie doniosłej wagi, zwany umową społeczną, przewidujący obustronne uprawnień i zobowiązania stron je zawierających. Wśród zagwarantowanych praw znajduje się prawo do strajku, zaś do czasu uchwalenia ustawy o związkach zawodowych Porozumienie gwarantuje strajkującym i osobom wspomagającym bezpieczeństwo osobiste i utrzymanie dotychczasowych warunków pracy. Organizowanie strajków w okresie

przed jeszcze uchwaleniem ustawy o związkach zawodowych jest faktem uznanym przez władzę ludową. W świetle złożonych przez wnioskodawcę wyjaśnień statutowe regulacje strajku nie narusza postanowień Porozumienia, zawiera zaś przepisy ograniczające możliwość korzystania z tego środka. Przy założeniu, że prawo do strajku przysługuje, szczegółowe postanowienia statutowe w przedmiocie strajku nie mogą być - z braku innych przepisów prawa w tym zakresie - uznane za godzące w Porozumienie Gdańskie. Stan obecny jest tymczasowy. Z chwilą wejścia w życie nowej ustawy o związkach zawodowych postanowienia statutów lub innych aktów sprzeczne z unormowaniem ustawowym przestają obowiązywać, a w ich miejsce wступują dotyczące materii unormowanej w tych aktach nowe przepisy ustawowe.

Z powyższych względów zaskarżone rzeczenie należało zmienić, jak w sentencji postanowienia /art. 390 § 1 k.p.c., w związku z art. 13 § 2 k.p.c./.

Pieczęć okrągła z Godłem Państwa
i napisem:

SĄD NAJWYŻSZY

Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność:

/-/podpis nieczytelny

Kierownik Sekreteriatu Wydziału I

Redagują: zespół Jerzy Skwara, Tadeusz Jodnyak, Piotr Musioł,
Wiesław Gniźdź i Honorat Wutke.